

2023 ile 2024 9. Sınıf Tarih Ders Kitaplarının Üniteler Açısından Karşılaştırılması

Volkan TUNÇ
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
volkantunc@yyu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-4639-9670

Elif BULAN
Bağımsız Araştırmacı
eliffaturan@gmail.com
ORCID ID: 0009-0006-9128-5719

Araştırma Makalesi	DOI: 10.31592/aeusbed.1754952
Geliş Tarihi: 31.07.2025	Revize Tarihi: 27.11.2025
	Kabul Tarihi: 25.03.2026

Atf Bilgisi

Tunç, V. ve Bulan, E. (2026). 2023 ile 2024 9. sınıf tarih ders kitaplarının üniteler açısından karşılaştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 357-375.

ÖZ

Tarih, geçmişten günümüze belki de en çok tartışılan ve hakkında herkesin söyleyecek bir sözü olan alanların başında gelmektedir. Bu durum herkes için farklı bir tarih anlayışının varlığından kaynaklanmaktadır. Medeniyetlerin benliği, hafızası ve kimliği olan tarih bilimi, 19. yüzyılda millet ve devlet sisteminin ortaya çıkışı ve bu sistemin yayılmasıyla beraber okullarda hak ettiği yeri almaya başlamıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı'yla beraber önemi daha da artmış ve zihinsel düşünme becerilerinin kazandırılabilceği bir alan olarak görülmüştür. Bu çerçevede problem çözme, yaratıcı düşünme ve empati gibi çağdaş eğitim anlayışı tarih öğretim programına yansımıştır. Yapılan bu çalışma, 2023 ve 2024 yıllarında okutulan ortaöğretim 9. sınıf Tarih ders kitaplarını üniteler bakımından incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma metodlarından olan doküman inceleme yöntemi kullanılarak yazılı materyaller analiz edilmiştir. Çalışma materyalini Millî Eğitim Bakanlığı tarafından liselerde okutulmakta olan 9. sınıf Tarih ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırma doğrultusunda 2023 ve 2024 9. sınıf Tarih ders kitaplarının ünite yapıları ve kazanımları incelenmiş olup tespit edilen benzerlikler ve farklılıklar sistematik bir şekilde sunulmuştur. Çalışmanın sonucunda, 2023 9. sınıf Tarih ders kitabıyla karşılaştırıldığında 2024 9. sınıf Tarih ders kitabının nicelik bakımından daha sınırlı olsa da içeriğinin derinliği ve kapsamı açısından daha nitelikli bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında, 2024 yılı 9. sınıf Tarih ders kitabında benimsenen çağdaş ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının; öğrencilerin sürece katılımını, işbirlikçi öğrenme deneyimlerini ve öğrenme sürecini aktif biçimde yönetebilme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen yenilikçi bir eğitim anlayışına önem verdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: 9. sınıf tarih ders kitabı, ünite, kazanım, öğrenme çıktısı, karşılaştırma.

Comparison of 2023 and 2024 9th Grade History Textbooks in Terms of Units

ABSTRACT

History is perhaps one of the most debated fields from past to present and everyone has something to say about it. This is due to the existence of a different understanding of history for everyone. The science of history, which is the self, memory and identity of civilizations, began to take its rightful place in schools with the emergence of the nation and state system in the 19th century and the spread of this system. Especially with World War II, its importance increased and it was seen as a field where mental thinking skills could be acquired. In this framework, contemporary educational approaches such as problem solving, creative thinking and empathy were reflected in the history curriculum. This study aims to examine the 9th grade History textbooks taught in secondary education in 2023 and 2024 in terms of units. In the study, written materials were analyzed using the document analysis method, which is a qualitative research method. The study material consists of 9th-grade history textbooks used in high schools by the Ministry of National Education. The unit structures and objectives of the 2023 and 2024 9th-grade history textbooks were examined, and the identified similarities and differences were systematically presented. As a result of the study, it was determined that the 2024 9th grade History textbook, although more limited in terms of quantity, has a more qualified structure in terms of depth and scope of its content when compared to the 2023 9th grade History textbook. In addition, it has been observed that the contemporary measurement and evaluation approaches adopted in the 2024 9th grade History textbook give importance to an innovative educational approach that aims to develop students' participation in the process, collaborative learning experiences and their ability to actively manage the learning process.

Keywords: 9th grade history textbook, unit, achievement, learning outcome, comparison.

Giriş

XX. yüzyılda tarih biliminin dünyada popülerlik kazanması ile birlikte hem tarih öğretimi hem de tarih ders kitapları yeniden düzenlenmiştir. Ülkemizde ise tarih öğretimi, eğitim sistemi içerisindeki en sorunlu alanlardan biri olarak görülmektedir. Bu durumun temel nedenleri arasında eğitim politikalarındaki yetersizlikler ile alanda ihtiyacı karşılayacak düzeyde nitelikli eğiticinin bulunmaması başta olmak üzere birçok neden sıralanabilir (Demircioğlu, 2010; Safran, 2009). Özellikle ülkemizde eğitim politikaları açısından program çerçevesindeki kazanımlar, amaçlar, tutumlar ve beceriler noktasında dönemine göre düşünce farklılıkları arz etmesi bu sorunsaldaki önemli sebepler arasında yer almaktadır.

Türkiye'deki tarih eğitiminin gelişim dönemlerinin irdelenebilmesi için Osmanlı dönemi eğitim sistemi ve tarih öğretimine değinmek gerekir. Osmanlı kuruluş yıllarından itibaren eğitim devletin asli bir işi olarak görülmemiş ve sorumluluk vakıflara devredilmiştir (Doğan, 2018). Fatih Sultan Mehmet Dönemi'ne kadar Selçuklu eğitim anlayışının bir devamı olarak sürdürülen Osmanlı eğitim sistemi, Fatih Dönemi'nde gerek eğitim alanında gerekse de öğretmen yetiştirme programlarında yapılan düzenlemelerle Klasik Dönem Osmanlı eğitim sisteminin temel yapısına kavuşturulmuştur (Akyüz, 2006). Bununla beraber Klasik Dönem içerisinde tarih adıyla bir ders bulunmasa da tarih dersi edebiyat dersi içerisinde verilmiştir (Merey, 2010). Edebiyat tarihçiliği (Demircioğlu, 2012) şeklinde adlandırabileceğimiz bu durum özellikle XIX. yüzyıl öncesindeki tarih anlayışına bağlı olarak edebiyat ve tarih disiplinleri arasındaki sıkı ilişkiden kaynaklanmaktadır.

Osmanlı eğitim sistemi içerisinde idari teşkilatlanma da ayrıca üzerinde durulması gereken bir meseledir. Bu çerçevede maarif işleri ilk kez 1838 yılında II. Mahmud Dönemi'nde kurulan "*Meclis-i Umur-u Nafia*" adlı bir planlama kuruluna devredilmiştir. Bu kurulu 1845 yılında "*Muvakkat Meclis-i Maarif*", 1846 yılında ise "*Meclis-i Maarif-i Umumiye*" ve "*Mekâtib-i Umumiye Nezareti*" takip etmiştir. Ancak bugünkü anlamda bakanlık düzeyinde ilk teşkilat 1857 yılında kurulan "*Maarif-i Umumiye Nezareti*" ile gerçekleştirilmiştir (Kodaman, 1991; Akyüz, 2013). Böylelikle Millî Eğitim Bakanlığının temelleri atılarak, eğitim Bab-ı Ali içerisinde nazırlık düzeyinde temsil edilmeye başlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde tarih derslerinin okul müfredatı içerisinde yer alması ise 1869 tarihinde Saffet Paşa tarafından hazırlanan "*Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*"yle gerçekleştirilmiştir. Nizamname ile beraber Sıbyan okullarına "*Muhtasar Tarih-i Osmani*", Rüştüyeler de ise "*Tarih-i Umumi*" ve "*Tarih-i Osmani*" isimli dersler müfredata eklenmiştir (Safran, 2009). Ancak 1904 yılında II. Abdulhamid Han Dönemi'ne gelindiğinde önce Sıbyan mekteplerinden sonra da Rüştüyelerden tarih dersleri müfredattan çıkarılmıştır (Demircioğlu, 2012). Bunun yanı sıra II. Meşrutiyetle beraber Osmanlı eğitim sistemi içerisindeki tarih derslerinde yeni bir planlamaya gidilmiştir. Özellikle 1912-1913 yılları arasında meydana gelen Balkan Savaşları sonrasında tarih dersleri içerisinde Türk millî kimliğini inşa etmek üzerine çalışmalara başlanmıştır (Demircioğlu, 2008). Ayrıca bu çerçevede 1913 yılında "*Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-u Muvakkat*" ve 1914 yılında da "*Darülmüallimin-i İbtidai Müfredat Programı*" ile Türk milliyetçilik fikri geliştirilmeye çalışılmıştır (Safran, 2006). Böylece Tanzimat Dönemi'nde ortaya çıkan Osmanlıcılık fikrinin yerini II. Meşrutiyetle beraber Türkçülük almıştır.

1919-1922 yılları arası meydana gelen Kurtuluş Mücadelesi Dönemi'nde eğitim derinden etkilenmiş olsa da savaşın en yoğun olarak yaşandığı zamanda I. Maarif Kongresi tertip edilerek eğitime ne denli önem verildiği gösterilmiştir. Mustafa Kemal, kongrede millî bir eğitim anlayışını savunmuş ve öncelikli hedefi, bu millî kimliği korumayı kendisine vazife edinmiş bir insan tipini vurgulamıştır (Akyüz, 2013). Aynı önem I. İcra Vekilleri Heyetinin Programında da kendini göstererek eğitimin temel amacının; eğitimi dinî ve millî bir konuma koymak, kendine güvenen, girişimci, yaratıcı, üretken bireyler geliştirmek olarak belirtildiği görülmektedir (Meşeci-Giorgetti, 2024). Bu durum yeni kurulma aşamasında olan devletin millî bir eğitimi ne denli benimsediğini gözler önüne sermektedir.

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle beraber hem eğitimde hem de eğitim özelinde tarih derslerine ayrı bir önem veren cumhuriyet kadroları bu konu üzerinde hassasiyetle durmuştur. Atatürk de milliyetçilik anlayışı üzerine inşa edilen bir devletin tarih öğretiminin bu çerçevede şekillendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Demircioğlu, 2008; Demircioğlu, 2014). Bu doğrultuda 1924 ve 1926 yıllarında ilk ve ortaöğretimde yer alan tarih müfredatlarıyla ilgili çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Akbaba, 2016). Ayrıca 1924 ilkokul dördüncü sınıflar ve 1928 ilkokul beşinci sınıflar için tarih ders kitapları Fuat Köprülü tarafından hazırlanmıştır (Çapa, 2002). 1930 yılına gelindiğinde ise ilk olarak “*Türk Tarihi Tetkik Cemiyetinin*” kurulması ve ardından da “*Türk Tarih Tezi*”nin uygulanması yeni bir dönemin başlangıcı olduğu gibi ilk ve ortaöğretim kurumlarında tarih ders kitapları bütüncül bir yaklaşımla hazırlanarak uygulanmıştır (Akbaba, 2016; Çapa, 2002; Safran, 2002). Bunun yanı sıra 1936 yılına gelindiğinde ise Türk birliğini ve kültürel mirası esas alan bir program hazırlanarak uygulanmaya başlanmıştır (Boyko, 2011). Ancak tarih anlayışındaki bu durum Atatürk'ün vefatıyla beraber yumuşayarak hümanist tarih anlayışına dönüşmüştür (Demircioğlu, 2008). 1943 yılına gelindiğinde ise “*milliyetçilik*” anlayışından tamamen vazgeçilmese de daha çok “*hümanist*” anlayışa ağırlık verilmiştir. Türklere özgü bir hümanizm yaratma çerçevesinde temel hedef olarak “*iyi bir vatandaş/iyi bir yurttaş*” yetiştirmek esas alınmış ve Millî Eğitim Şuralarındaki tarih dersleriyle alakalı gerçekleştirilen görüşmelerde bu anlayış göz önünde bulundurulmuştur (Alaslan vd., 2012). Böylelikle yeni hazırlanan tarih öğretim programının milliyetçilikten çok hümanist bir yaklaşımla hazırlandığını söylemek mümkündür.

1950 yılında Demokrat Partinin iktidara gelmesiyle, eğitim konusunda CHP iktidarına göre farklı bir anlayış benimsenmiş ve manevî değerler ön plana alınmıştır. Bu doğrultuda Osmanlı ve İslam tarihine ilgi artarken hümanizme karşı ilgi azalmıştır. Ayrıca 1957 yılında Tarih müfredatı içerisinde yer alan dersler “*Türkiye Cumhuriyeti ve İnkılap Tarihi*” ve “*Tarih*” olacak şekilde ikiye ayrılırken, lise sınıflarındaki Tarih dersleri ise “*çağlar*”a göre dağıtılmıştır (Köken, 2002). Ancak 1960 yılında gerçekleşen darbe sonrasında tarih programları ve ders kitaplarında Atatürk ilke ve inkılaplarıyla örtüşmeyen konular çıkarıldığı gibi darbenin de önemini anlatılması istenilmiştir (Yıldırım, 2018). Bu bağlamda Demokrat Parti Dönemi'nde eğitim ve eğitim programı özelinde tarih programlarındaki manevî değerlerin çıkarıldığı öngörülmektedir.

1961 yılına gelindiğinde ise bir komisyon toplanmış ve ilköğretim programlarında gerçekleşmesi öngörülen değişiklikler raporlaştırılarak Millî Eğitim Bakanlığına sunulmuştur. Bakanlık bu rapor ışığında 1958 programındaki bazı maddeleri çıkararak “*tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi*” adlı dersleri “*toplum ve ülke incelemeleri*” dersi şeklinde birleştirmiştir (Merey, 2010). Bunun yanı sıra II. Dünya Savaşı sonrasında özellikle dünyada meydana gelen tarih öğretimi amaçları doğrultusunda öğrencilere problem çözme becerisi kazandırılmasına yönelik gerçekleşen değişim ülkemizde 1970'li yıllarda tarih müfredat programları içerisinde yer almıştır. Ancak programa dahil edilen bu anlayış, tarih öğretmenleri tarafından istenilen düzeyde uygulamaya yansıtılmamıştır (Demircioğlu, 2008; Demircioğlu, 2010, Safran, 2002). Ayrıca 1975'te yeni hazırlanan lise tarih ders kitaplarında da Türk-İslam sentezi ile birlikte ulusalcı bir tarih yazımı anlayışı benimsenmiştir. Bu anlayış çerçevesinde Cumhuriyet'in ilan edildiği ilk yıllardaki gibi Türk toplumundan bağımsız bir dünya tarihinin olmayacağı yaklaşımı devam ettirilmiştir (Şimşek ve Yazıcı, 2013). Böylece daha önceki dönemlerde benimsenen hümanist anlayış terk edilerek Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki milliyetçi tarih anlayışı önem kazanmıştır.

Ülkemizde 1980'de yaşanan darbe sonrasında tarih eğitiminde yeni bir dönem başlamış ve darbe öncesi olayların da yansımaları ilköğretim ikinci kademesine “*millî tarih*” adında bir ders eklenmiştir (Demircioğlu, 2008). Bunun yanı sıra darbe sonrasında Anavatan Partisinin iktidara gelmesiyle beraber manevî değerlere ve Doğu-Batı sentezine önem veren liberal bir anlayış çerçevesinde tarih öğretim programları ele alınmıştır (Çencen, 2017). Ayrıca 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989) çerçevesinde meydana getirilen özel ihtisas komisyonu tarih öğretimiyle ilgili kaleme almış olduğu raporda “*toplumun kalkınmasında tarihin önemi, kalkınmanın yönünü belirlemede tarihin etkisi, kalkınma ve tarih araştırmaları arasındaki ilişkiden*” bahsederek ekonomik kalkınmada tarihin önemine vurgu yapmıştır (Çencen, 2017). Bununla beraber 1988 yılında gerçekleştirilen Millî Eğitim Şurasında da tarih programının “*Türk tarihinin bütünlüğünü, olayların*

sebepler-sonuç ilişkilerini ortaya koyacak ve tarih şuuru ve perspektifi kazandıracak” şeklinde olması gerekliliği belirtilmiştir (12. Millî Eğitim Şûrası, 1988).

1990’lı yıllarda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) dağılmasıyla birlikte Türkî Cumhuriyetlerin bağımsızlık sürecine girmesi, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de siyasî alanda önemli bir dönüşümün başlangıcını oluşturmuştur. Bu dönüşüm özellikle Türk coğrafyasında bir bütün olabilme fikri ile birleşerek tarih öğretimi de etkilemiştir (Şimşek, 2013). Bilhassa 1990’lı yıllarda Lise 1. sınıflarda okutulan “*Tarih I*” dersinin konu dağılımına bakıldığında, içeriğin yaklaşık %69’unun Türk ve İslam tarihine, %31’inin ise Tarih Öncesi ve İlk Çağ uygarlıklarına ayrıldığı tespit edilmiştir. Bununla beraber ortaokul tarih ders kitaplarında “*tarihin tanımı, konusu, Tarih Çağları ve İlkçağ uygarlıkları*” gibi millî niteliği bulunmayan konuların çıkarılması ve ders kitaplarının “*Orta Asya Türk Tarihi*” adlı dersle başlatılması, tarih öğretiminin daha millî bir çerçeveye kavuşturulmasına yönelik bir yaklaşımı ortaya koymaktadır (Aydın, 1997). Ayrıca millileşme bağlamında Türk tarihine karşı bu yönelik Türk gençliğinin dünya tarihinden uzaklaşmasına sebep olmuştur (Koullapıs, 2007).

Tarih programlarındaki bir diğer değişiklik ise 1993 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu program önceki programlarla özellikle de Cumhuriyet Dönemi tarih programlarıyla karşılaştırıldığında köklü bir farklılık içermemekle birlikte, “*Tarih I*” ve “*Tarih II*” derslerine ek olarak “*Genel Türk Tarihi*”, “*İslam Tarihi*” ve “*Osmanlı Tarihi*” gibi derslerin okutulmasını öngörmüştür (Demircioğlu, 2010; Şimşek, 2013). Ayrıca 1993 programı, “*analitik düşünme, problem çözme, yaratıcı ve üretken bireyler yetiştirme*” gibi alanlardaki eksiklikleri nedeniyle eleştirilmiş olmakla birlikte, sınıf geçme sistemi uygulanarak 1998 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Demircioğlu, 2010; Safran, 2009).

2000’li yıllarda tarih ders kitapları bağlamında “*Genel Türk Tarihi I-II ve III*” adlı tarih ders kitapları “*Genel Türk Tarihi*” adını alırken sonraki süreçte ise “*Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi*” ile “*Tarih II*” ders kitaplarına dönüştürülmüştür. 2007 yılında ise “*İslam Tarihi*” ve “*Osmanlı Tarihi*” gibi dersler kaldırılarak yerlerine “*Tarih 9-10*” dersleri ile “*T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük*” dersleri getirilmiştir (Alaca, 2017a; Safran, 2009; Şimşek ve Yazıcı, 2013). Ayrıca bu dönemde program bazında ise 2004 yılında davranışçı yaklaşımdan kısmen de olsa vazgeçilerek yapılandırmacı anlayışın benimsenmesiyle birlikte tüm programlarda olduğu gibi tarih eğitimi özelinde de programın yenilenmesi gerekmiştir (Şimşek ve Yazıcı, 2013; Yıldırım, 2018). Bu çerçevede oluşturulan 2007 tarih öğretim programında “*yaratıcı/eleştirel düşünme, empati ve problem çözme becerisi*” gibi kavramlara önem verilmiştir (Safran, 2009; Yıldırım, 2018). Her ne kadar 2011 yılında yapılan düzenleme ile davranışçı yaklaşımdan vazgeçilmiş olsa da eğitim sistemine yönelik genel hoşnutsuzluk eğitim-öğretim programlarında yeniden değişiklik yapılmasını gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda 2017 yılında hazırlanan taslak program 2018 yılında da mevcudiyetini korumuştur (Yıldırım, 2018). Son olarak da 2024 yılında “*Maarif Yüzyılı*” adında yeni bir program yayınlanmıştır.

Konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde alan yazınında okul öncesi, ilköğretim, ortaokul ve ortaöğretim alanlarının ders programlarına yönelik çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmüştür (Demir ve Demir, 2012; Sapsağlam, 2013; Aydın, 2017; Baş, 2017; Bozkaya, 2021; Kaya ve Aydın, 2024;). Bu çalışmaların yanı sıra sosyal bilgiler öğretmenlerinin yeni program temelinde ders kitaplarına yönelik düşüncelerinin tespit edildiği (İncekara ve Karatepe, 2013), sosyal bilgiler ders kitaplarının değerlendirildiği (Alaca, 2017b), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ders kitapları hakkındaki görüşlerinin incelendiği (Utkugün, 2022), sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarında cinsiyet konusunun irdelendiği (Demircioğlu, 2014; Gümüşoğlu, 2016; Çimen ve Bayhan, 2018; Şahin ve Açıkalin, 2023; Erbuyurucu ve Deniz, 2024; Köse, 2025), Annales Ekolü özelinde sosyal bilgiler ders kitaplarındaki tarih konularının değerlendirildiği (Yılmaz-Alpaslan, 2024), Cumhuriyet Dönemi ilköğretim tarih ve sosyal bilgiler ders kitaplarında tarih düşüncesinin epistemolojik açıdan analiz edildiği (Şimşek ve Çakmakçı, 2025) çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca tarih dersi öğretim programını eleştirel bir yaklaşımla değerlendirildiği (Öztürk, 2009), 9. sınıf tarih dersi öğretim programının öğretmen görüşleri açısından incelendiği (Aktekin ve Ceylan, 2012), 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının kazanımlarının düzenlenmiş Bloom taksonomisi çerçevesinde irdelendiği (Gezer, Şahin ve Sünkü, 2014), tarih dersi öğretim programları esas alınarak

ders kitaplarının değerler eğitimi açısından değerlendirildiği, taslak tarih programının incelendiği, ders kitaplarının karşılaştırıldığı, tarih dersi öğretim programlarının birbiriyle karşılaştırıldığı, tarih dersi kitaplarının çeşitli yönlerden incelendiği (Keskin, 2015; Şimşek, 2016; Özdemir, 2017; Erkan ve Çoban, 2018; Yıldırım, 2018; Akbaba, 2019; Dere ve Ülker, 2022; Özgür ve Öztaş, 2023; Candan, 2023; Irmak ve Filiz, 2024; Tunç, 2025; Ocak ve Tunç-Toptaş, 2025) birçok çalışmanın olduğu görülmüştür. Ortaöğretim 9. sınıf tarih ders kitabı ile 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre hazırlanan 9. sınıf tarih ders kitabının Eski Çağ Tarihi (Kaçmaz ve Toptaş, 2025) ve Orta Çağ Medeniyetleri açısından (Yeşilbaş, 2024) incelendiği çalışmalara rastlanmıştır. Ancak ilgili çalışmalarda sadece birer ünitenin incelendiği görülmektedir. Bu çalışma 9. sınıf tarih ders kitabındaki tüm ünitelerin incelenmesi açısından farklılık arz etmektedir. Çalışmanın bu yönüyle alana katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada söz konusu her iki ders kitabında yer alan üniteler arasındaki benzerlikler ve farklılıkların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi; “2023 ve 2024 Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih ders kitapları üniteler açısından hangi yönleriyle birbirinden ayrılmakta ya da birbiriyle örtüşmektedir?” olarak belirlenmiştir. Alt problem cümleleri ise şu şekildedir.

1. 2023 ve 2024 Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih ders kitaplarının ünite sayısı ve düzeni arasında nasıl bir fark bulunmaktadır?
2. Her iki ders kitabında yer alan ünite başlıkları ve alt başlıkları arasında bir farklılık var mı?
3. 2023 ve 2024 Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih ders kitaplarında yer alan temalar ve konular açısından bir örtüşme veya ayrışma söz konusu mudur?
4. Ünitelerin işleniş biçimleri (örneğin: metodolojik yaklaşım, görsel materyal kullanımı) açısından her iki ders kitabı arasında farklılıklar veya benzerlikler nelerdir?

Tekrarların önüne geçmek amacıyla çalışmanın devamında Ortaöğretim Tarih Ders Kitabı (OTDK) olarak kısaltılmış ve bu kısaltma kullanılmıştır.

Yöntem

Çalışmanın bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma materyali, veri toplama süreci ve verilerin analizleri hakkında bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

2023 ve 2024 Ortaöğretim 9. Sınıf Tarih Ders kitaplarının üniteler açısından incelenmesini amaç edinen bu çalışmada nitel araştırma metotlarında yer alan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem yazılı materyallerin analizini kapsar. Analize tabi tutulan belgeler çalışmanın amacına uygun belgeler ve dokümanlardır. Bu yöntemde araştırmacı çalışma kapsamında ihtiyaç duyduğu veriyi, gözlem veya görüşmeye gerek duymadan elde edebilir (Merriam, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Veri Toplama Araçları

Çalışmadaki veri toplama araçları Millî Eğitim Bakanlığı tarafından liselerde okutulmakta olan 9. Sınıf tarih ders kitapları oluşturmaktadır. İncelenen çalışma materyalleri şunlardır:

Komisyon (2023). Ortaöğretim Tarih 9 Ders Kitabı. Tuna Matbaacılık.

Komisyon (2024). Ortaöğretim Tarih 9. Sınıf Ders Kitabı. Devlet Kitapları.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın amacı doğrultusunda 2023 ve 2024 9. Sınıf Tarih Ders kitapları karşılaştırmalı olarak incelenerek her iki kitapta benzer ve farklı olan temalar tespit edilmiştir. Tespit edilen bulgular sistematik ve anlaşılır bir şekilde incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular,

İçerik analiz yöntemiyle irdelenmiştir. İçerik analizi, belirli kurallar çerçevesinde yapılan kodlamalar aracılığıyla bir metindeki sözcüklerin daha küçük içerik kategorileri altında özetlenmesini sağlayan sistematik ve yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanabilir. Bu yöntem, bir mesajın belirli özelliklerini nesnel ve sistematik biçimde tanıyarak çıkarımda bulunmaya imkân tanıyan bir analiz sürecidir (Büyüköztürk vd., 2016). İçerik analizinde esas amaç, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar etrafında bütünleştirerek sistematik biçimde düzenlemek ve elde edilen bulguları okuyucunun anlayabileceği biçimde yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda, çalışmanın amaçları doğrultusunda elde edilen veriler belirli bir sistematik çerçevede düzenlenmiş ve analiz edilmiştir. Çalışmada incelenen ders kitapları içindekiler ve üniteler açısından karşılaştırılmıştır. İlgili kitaplardaki üniteler tablolar haline getirilmiş ve bu üniteler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Böylece tespit edilen benzerlikler ve farklılıklar belli bir sistematik dahilinde sunulmuştur.

Araştırmada geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanmasına yönelik olarak çeşitli yöntemler benimsenmiştir. Bu doğrultuda, iki farklı ders kitabının karşılaştırmalı olarak incelenmesiyle veri çeşitliliği sağlanmış ve bu kapsamda veri çeşitlemesi yaklaşımı uygulanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Buna ek olarak, bulguların doğrudan alıntılar ve tablo uygulamalarıyla desteklenmesi suretiyle araştırmanın geçerliği (inandırıcılığı) güçlendirilmiştir (Patton, 2015). Araştırmanın güvenilirliğini (tutarlılığını) sağlamak amacıyla içerik analizi sürecinde kodlayıcılar arasında teyit incelemesi gerçekleştirilmiş, elde edilen temalar dış bir araştırmacının görüşüne sunulmuştur. Ayrıca, veri toplama ve analiz süreçleri ile analizde yararlanılan kavramsal çerçeve ayrıntılı biçimde açıklanmıştır (LeCompte ve Goetz, 1982; Shenton, 2004; Sak vd., 2021). İçerik analizi kapsamında gerçekleştirilen kodlamalar, araştırmacı ile alan uzmanı bağımsız bir araştırmacı tarafından ayrı ayrı uygulanmıştır. Devamında kodlayıcılar arası uyum düzeyi Miles ve Huberman'ın (2019) geliştirdiği güvenilirlik formülü [$\text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}) \times 100$] kullanılarak hesaplanmıştır. Bu formüle göre kodlayıcılar arası uyum oranının %70'in üzerinde olması, yapılan kodlamaların güvenilirliğine işaret etmektedir. Uygulanan formül sonucunda elde edilen 82,29'luk oran ($860/1045 \times 100$), çalışmanın güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu aşamadan sonra araştırmacılar kalan çalışmanın kodlanmasına aynı çerçevede devam etmiştir.

Çalışmada güvenilirliğin sağlanmasına yönelik olarak ek bir uygulama daha gerçekleştirilmiştir. Kodlama sürecinin tamamlanmasının ardından, araştırmacılar yaklaşık bir ay sonra tüm verileri yeniden kodlamış ve iki kodlama arasındaki uyum düzeyi değerlendirilmiştir. Yapılan karşılaştırma sonucunda, farklı zamanlarda gerçekleştirilen iki kodlama arasındaki uyum oranının %90,82 ($17256/19000 \times 100$) olduğu tespit edilmiştir. Her iki güvenilirlik analizinde de yüksek oranların elde edilmesi, çalışmanın güvenilirlik düzeyinin teyidi açısından önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, analiz sürecinin tüm aşamalarının ayrıntılı ve şeffaf biçimde raporlanmasıyla araştırmanın izlenebilirliği güvence altına alınmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırma Etiği

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen kurallara uyulduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemlere dayalı hiçbir işlem yapmadığımızı beyan ederiz. Etik ihlallerde tüm sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz. Ayrıca bu çalışmada etik kurul iznine ihtiyaç duyulmamıştır.

Bulgular

Bu bölümde 2023 ve 2024 Tarih Dersi 9. Sınıf Ders kitapları incelenmiş, benzerlikleri ve farklılıkları açısından karşılaştırılmıştır. İncelenen ders kitaplarından 2023 OTDK'nin içindekiler ile ilgili bulgulara Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1
2023 Ortaöğretim Tarih Ders Kitabı İçindekiler Kısmı

1.Ünite: Tarih ve Zaman	2.Ünite: İnsanlığın İlk Dönemleri
1.1.İnsanlığın Hafızası Tarih	2.1. İnsanlığın İlk İzler
1.2. Neden Tarih?	2.2. Yazının Gelişim
1.3. Zamanın Taksimi	2.3. İlk Çağ'da Başlıca Medeniyet Havzaları
	2.4. İnsan ve Göç
	2.5. Kabileden Devlete
	2.6. Kanunlar Doğuyor
Ölçme ve Değerlendirme Soruları	Ölçme ve Değerlendirme Soruları
3.Ünite: Orta Çağ'da Dünya	4.Ünite: İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası
3.1. Orta Çağ'da Siyasi Yapılar	4.1. Avrasya'da İlk Türk İzleri
3.2. Tarımdan Ticarete Ekonomi	4.2. Coğrafya ile Oluşan Yaşam Tarzı
3.3. Orta Çağ'da Ordu	4.3. Boylardan Devlete
3.4. Kanunlar Gelişiyor	4.4. Kavimler Göçü
Ölçme ve Değerlendirme Soruları	Ölçme ve Değerlendirme Soruları
5.Ünite: İslam Medeniyetinin Doğuşu	6.Ünite: Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk Türk İslam Devletleri
5.1. İslamiyet'in Doğduğu Dönemde Dünya	6.1. Türk İslam Tarihindeki Siyasi Gelişmeler
5.2. İslamiyet Yayılıyor	6.2. Türklerin İslamiyet'i Kabulü
5.3. Emeviler	6.3. İslamiyet'in Türk Devlet ve Toplum Yapısına Etkisi
5.4. Abbasi Devleti ve Türkler	6.4. Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)
5.5. Bilim Medeniyeti	6.5. Büyük Selçuklu Devleti'nde Yönetim ve Toplum Yapısı
Ölçme ve Değerlendirme Soruları	Ölçme ve Değerlendirme Soruları

Tablo 1 incelendiğinde 2023 OTDK'de "Tarih ve Zaman, İnsanlığın İlk Dönemleri, Orta Çağ'da Dünya, İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası, İslam Medeniyetinin Doğuşu, Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk Türk İslam Devletleri" olmak üzere 6 üniteye yer verildiği görülmektedir. Ayrıca her ünitenin alt temasında o üniteyle ilgili alt başlıklara ve ölçme-değerlendirme sorularına yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen 2024 OTDK'de yer alan ünitelere Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2
2024 Ortaöğretim Tarih Ders Kitabı İçindekiler Kısmı

1.Ünite: Geçmişin İnşa Sürecinde Tarih
1.1. Tarih Öğreniminin Faydaları
1.2. Tarihin Doğası
1.3. Tarihsel Bilginin Süreci
1.4. Tarih Araştırma ve Yazımında Dijital Dönüşüm
Ölçme ve Değerlendirme Soruları
2.Ünite: Eski Çağ Medeniyetleri
2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ'a Etkileri
2.2. Eski Çağ'da Yönetenler ve Savaşlar
2.3. Eski Çağ'da Hukuk
2.4. Eski Çağ'da İnanç, Bilim ve Sanat
2.5. Türklerde Konargöçer Yaşam
Ölçme ve Değerlendirme Soruları
3.Ünite: Orta Çağ Medeniyetleri
3.1. Orta Çağ'daki Kitleli Göçler
3.2. Orta Çağ'daki Siyasal ve Askeri Gelişmeler
3.3. Orta Çağ'da Ticaret Yolları
3.4. Orta Çağ'da Bilim, Kültür ve Sanat
Ölçme ve Değerlendirme Soruları

Tablo 2'ye baktığımızda 2024 Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanan ders kitabında “Geçmişin İnşa Sürecinde Tarih, Eski Çağ Medeniyetleri, Orta Çağ Medeniyetleri” ünitelerine yer verildiği görülmektedir. Ayrıca her ünitenin alt temasında o üniteyle ilgili alt başlıklara ve yine ölçme-değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Ayrıca yeni programla birlikte ünite sayısının azaltıldığını söylemek mümkündür. Özellikle yeni programda “Geçmişin İnşa Sürecinde Tarih” ünitesinde öğrencilerin tarih ilminin özelliklerini ve metodolojisini kavramaya yönelik içeriğe yer verildiği görülmektedir.

Her iki tablo karşılaştırıldığında 2023 OTDK'de birinci üniteye üç alt tema üzerinde durulurken 2024 OTDK'de ise bu durum dört alt temaya çıkarılmıştır. Özellikle bu temalar içerisinde “Tarih Araştırma ve Yazımında Dijital Dönüşüm” başlığıyla yeni bir alt tema eklenmiştir. Günümüz dünyasında teknoloji ve iletişim alanında meydana gelen değişimler göz önünde bulundurulduğunda bu alt temanın eklenmesinin olumlu bir gelişme olduğunu söylemek mümkündür. 2023 OTDK'de 2. ve 3. ünitelerin “İlk Çağ” ve “Orta Çağ” olarak ayrıldığı tespit edilmiştir. 2024 OTDK'de ise yine 2. ve 3. ünitelerinin büyük bir kısmının “Eski Çağ” ve “Orta Çağ” medeniyetlerine ayrıldığı gözlemlenirken 2023 OTDK'de ayrı bir ünite (4. ünite) olarak yer alan “İlk ve Orta Çağ'da Türk Dünyası” konusu 2024 OTDK'de diğer ünitelere dağıtılarak ayrı bir ünite olmasının önüne geçilmiştir. Bununla beraber 2023 OTDK'de yer alan “İslam Medeniyetinin Doğuşu” (5. ünite) ve “Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve Türk İslam Medeniyetleri” (6. ünite) adlı ünitelere 2024 OTDK'de yer verilmeyerek yine konuların “Eski Çağ” ve “Orta Çağ Medeniyetleri” üniteleri içerisinde dağıldığı görülmektedir.

2023 OTDK'de her ünite bazında verilmek istenen kazanım sayısı, kazanımların işleniş için ayrılacak yaklaşık süreler ile bunların ders saatlerine oranları hakkında Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3

2018-2023 tarih dersi öğretim programında yer alan üniteler, kazanım sayıları, ders süresi ve oranı

Ünite	Kazanım Sayısı	Süre (Ders)	Oran (%)
Tarih ve Zaman	3	6	8,3
İnsanlığın İlk Dönemleri	6	16	22,2
Orta Çağ'da Dünya	4	14	19,4
İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası	5	12	16,7
İslam Medeniyetinin Doğuşu	5	12	16,7
Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk Türk İslam Devletleri	5	12	16,7
TOPLAM	28	72	100

Tablo 3 incelendiğinde kazanım sayısı en fazla “İnsanlığın İlk Dönemleri” ünitesinde verilmiştir. Bu temayı sırasıyla 5 kazanımla “İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası”, “İslam Medeniyetinin Doğuşu” ve “Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk Türk İslam Devletleri” 4 kazanımla “Orta Çağ'da Dünya” ve 3 kazanımla da “Tarih ve Zaman” üniteleri takip ettiği görülmektedir. Ayrıca 2023 OTDK'de toplam kazanım sayısı 28 olarak belirtilmiştir. Ünitelerin ders süre ve oranlarına bakıldığında ise kazanım sayıları ile paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında 2024 OTDK'de yer alan ünitelerin kazanım sayısı, süre ve oranı hakkında Tablo 4'te yer verildiği gibidir.

Tablo 4

2024 tarih dersi öğretim programında yer alan üniteler, öğrenme çıktı sayıları, ders süresi ve oranı

Ünite	Öğrenme Çıktıları Sayısı	Süre (Ders)	Oran (%)
Geçmişin İnşa Sürecinde Tarih	4	18	25
Eski Çağ Medeniyetleri	5	24	34
Orta Çağ Medeniyetleri	4	26	36
Okul Temelli Planlama	-	4	5
TOPLAM	13	72	100

Tablo 4 baktığımızda 2023 OTDK'deki kazanım kelimesinin yerine öğrenme çıktısının geldiğini görmektedir. Bununla beraber en fazla öğrenme çıktısı “Eski Çağ Medeniyetleri” ünitesinde yer almaktadır. Bunu 4 öğrenim çıktısıyla “Geçmişin İnşa Sürecinde İnsan” ve “Orta Çağ Medeniyetleri” takip etmektedir. Ayrıca toplam öğrenme çıktı sayısı ise 13 olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte 2023 OTDK'de ünite kazanımları ile süre ve oran konusunda bir paralellik bulunmakta iken, aynı paralellik 2024 OTDK'de öğrenim çıktıları ile süre ve oran bağlamında görülmemektedir. Özellikle en fazla öğrenme çıktısına sahip olan “Eski Çağ Medeniyetleri” ünitesi süre ve oran olarak “Orta Çağ Medeniyetleri”nin gerisinde kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca her iki tabloda da ders süreleri ve oranları bakımından eşitlik söz konusudur.

Bununla birlikte 2024 Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı'na “okul temelli planlama” başlığında bir maddenin ünitelere eklendiği ancak bunun bir ünite olmadığı görülmektedir. Okul temelli planlama zümre öğretmenleri tarafından oluşturulan kurulun çalışma süresini ifade etmektedir. Kurul bu çalışma süresi içerisinde ilgili dönemde gerçekleştirecekleri araştırma, gözlem ve proje gibi çeşitli etkinlikleri belirlemektedir (MEB, Okul Temelli Planlama). Böylece okul temelli planlama sayesinde öğretmenlere çalışmalarını esnasında belirli bir oranda özerklik tanınmıştır.

9. Sınıf Tarih Ders Kitaplarının Ünite Açısından Karşılaştırılması

Geçmişin İnşa Sürecinde Tarih

2024 OTDK'de ünitenin giriş kısmında konu başlıklarıyla beraber bazı anahtar kavramlara, öğrencilerden ünite bazında beklentilere, kısa bir giriş cümlesine ve Eba üzerinden üniteyle alakalı video sunumlarına ulaşılabilecek karekodlara yer verilmiştir. Ayrıca 2024 OTDK'de ünitenin kapak kısmında öğrencilerin merak duygusunu arttırmaya yönelik dijital unsurlara yer verildiği görülmüştür. Bu durum öğrencileri araştırmaya teşvik edebilir. 2023 OTDK'nin ise giriş kısmının daha az bilgi içerdiği dikkat çekmektedir. Bununla beraber öğrencilerin ünite kapsamında neler öğreneceği hakkında bilgilendirmek amacıyla ünite konularına, öğrenilecek olan kavramlara ve öğrencilerin üniteye hazırlanmalarını sağlamaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

2024 OTDK'de 1. ünitenin ilk konusu olan “Tarih Öğrenmenin Faydaları” adlı alt temada tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydaları anlatılmaya çalışılarak öğrencinin sorgulama, çözümleme, veriye dayalı tahminde bulunma, yorumlama, çıkarımda bulunma ve bilgiyi sentezleme yapabilmesi hedeflenmiştir. İkinci konu başlığı olan “Tarihin Doğası” adlı alt temada ise farklı kaynaklardan tarihin doğasına ilişkin temel bilgilerin öğrenciler tarafından tespit edilebilmesinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Bir diğer konu başlığı olan “Tarihsel Bilginin Üretim Süreci” adlı alt temasında öğrencilerin tarihsel bilginin üretim sürecinde nelere dikkat edilmesi gerektiği öğretilmeye çalışılmıştır. Ünitenin son başlığı olan “Tarih Araştırma ve Yazımında Dijital Dönüşüm” konusunda ise öğrencilerin dijitalleşme öncesi dönem ile dijital dönem tarih araştırma ve yazım süreçlerini karşılaştırmaları istenerek tarih araştırma ve yazımında dijitalleşmeyle meydana gelen dönüşümü algılamaları amaçlanmıştır.

2024 OTDK'de 1. üniteye yer alan “Tarih Öğrenmenin Faydaları”, “Tarihin Doğası” ve “Tarihsel Bilginin Üretim Süreci” adlı konular 2023 OTDK'de “İnsanlığın Hafızası Tarih” ve “Neden Tarih” konu başlıkları altında yer verildiği görülmüştür. Ayrıca 2023 OTDK'de “Tarih Araştırma ve Yazımında Dijital Dönüşüm” konusuna ve 2024 OTDK'de ise “Zamanın Taksimi” konusuna yer verilmemiştir.

Eski Çağ Medeniyetleri

2024 OTDK'de ünitenin girişinde konulara, üniteye öğrenilecek anahtar kavramlara, üniteye sonunda öğrenciden beklentilere, yapılması istenenlere ve Eba üzerinden ulaşılabilecek ünite karekodu ile ünite özeti karekoduna yer verilmiştir. 2023 OTDK'nin giriş kısmının ise daha az bilgi içerdiği görülmele beraber öğrencinin neler öğreneceği, ünite konuları, kavramlar ve öğrencileri üniteye hazırlamak amaçlı sorular eklenmiştir.

2024 OTDK’de 2. ünitenin ilk konusu olan “*Tarım Devrimi’nin Eski Çağ’a Etkileri*” adlı alt temada tarım devrimiyle başlayan yenilikler ve icatlarla insan oğlunun gelişimi irdelenmeye çalışılmıştır. İkinci konu başlığı olan “*Eski Çağ’da Yönetenler ve Savaşlar*” adlı alt temada ise dönemim yönetim ve ordu anlayışı ele alınmıştır. Bir diğer konu başlığı olan “*Eski Çağ’da Hukuk*” adlı alt temada kanun, düzen, adalet ve töre gibi kavramlar irdelenmiştir. Ünitenin dördüncü başlığında yer alan “*Eski Çağ’da İnanç, Bilim ve Sanat*” konusunda öğrencilerin eski çağ toplumlarının inanç, bilim ve sanat üçgeni arasında ilişki kurmaları hedeflenmiştir. 2. ünitesin beşinci ve son konu başlığı olan “*Türklerde Konar Göçer Yaşam*” ünitesinde ise coğrafi şartların toplumun yaşam döngüsündeki etkisi kavratılarak empati özelliği kazandırılmaya çalışılmıştır.

2024 OTDK’in 2. ünitesinde yer alan konular 2023 OTDK’in 2, 3 ve 4. ünitelerde yer alan “*İnsanlığın İlk İzleri*”, “*İlk Çağ’da Medeniyet Havzaları*”, “*Kabileden Devlete*”, “*Kanunlar Doğuyor*”, “*Kanunlar Gelişiyor*”, “*Avrasya’da İlk Türk İzleri Konusu*” ve “*Boylardan Devlete*” adlı konularda parça parça değinildiği görülmektedir. Bütünsellikten uzak olan bu anlayış öğrencinin algılamasını zorlaştırdığı öngörülmektedir.

Orta Çağ Medeniyetleri

2024 OTDK’de ünitenin giriş kısmında konu başlıklarıyla beraber bazı anahtar kavramlara, öğrencilerden ünite bazında beklentilere, kısa bir giriş cümlesine ve yine Eba üzerinden üniteyle alakalı video sunumlarına ulaşılabilecek kare kodlarına yer verilmiştir. 2023 OTDK’de ise giriş kısmının daha az bilgi içerdiği dikkat çekmektedir. Ayrıca öğrencilerin ünite kapsamında neler öğreneceği hakkında bilgilendirmek amacıyla ünite konularına, öğrenilecek olan kavramlara ve öğrencilerin üniteye hazırlanmalarını sağlamaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

2024 OTDK’de 3. ünitenin ilk konusu olan “*Orta Çağ’daki Kitlesel Göçler*” adlı alt temada öğrencilere göç, göçmen, göçebe ve konargöçer gibi kavramlar öğretilirken bu kavramlar özelinde Orta Çağ’da yaşanan kitlesel göçlerin Asya ve Avrupa’da oluşturduğu siyasal, sosyal ve kültürel gelişim aktarılmaya çalışılmıştır. İkinci konu başlığı olan “*Orta Çağ’daki Siyasi ve Askeri Gelişmeler*” adlı alt temada ise Doğu ve Batı medeniyetleri çerçevesinde devletlerin yönetim ve ordu yapıları irdelenmiştir. Bir diğer konu başlığı olan “*Orta Çağ’da Ticaret Yolları*” adlı alt temada öğrencilere tarihsel süreç içerisindeki ticaret yolları ve gelişimi hakkında bilgi vererek ekonomik gelişimlerin toplumları nasıl etkilediği öğretilmeye çalışılmıştır. 3. ünitenin son başlığı olan “*Orta Çağ’da Bilim, Kültür ve Sanat*” konusunda ise yine Doğu ve Batı sentezi çerçevesinde ortak miras anlayışıyla bilim, sanat ve kültür alanındaki etkinliklerin kavratılması hedeflenmiştir.

2024 OTDK’in 3. ünitesinde yer alan konular 2023 OTDK’in 2, 3, 4 ve 6. ünitelerde yer alan “*İnsan ve Göç*”, “*Kabileden Devlete*”, “*Orta Çağ’da Siyasi Yapılar*”, “*Orta Çağ’da Ordu*”, “*Tarımdan Ticarete Ekonomi*”, “*Avrasya’da İlk Türk İzleri*”, “*Coğrafya ile Oluşan Yaşam Tarzı*”, “*Kavimler Göçü*”, “*İslamiyet’in Doğduğu Dönemde Dünya*”, “*İslamiyet Yayılıyor*”, “*Emeviler*”, “*Abbasi Devleti ve Türkler*”, “*Türk İslam Tarihindeki Siyasi Gelişmeler*”, “*Türklerin İslamiyet’i Kabulü*”, “*İslamiyet’in Türk Devlet ve Toplum Yapısına Etkisi*” adlı konularda parça parça değinilmiştir.

2024 OTDK’de ve 2023 OTDK’de yer alan ünite sonundaki ölçme ve değerlendirme soruları ile ünite içerisinde öğretilen konuların ne kadar öğrenilmiş olduğu ölçülürken öğrenme açıkları tespit edilerek eksikliklerinin giderilmesi hedeflenmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırma 2023 OTDK ile Türkiye Yüzyılı Maarif modeli doğrultusunda 2024-2025 eğitim öğretim yılında kullanılmaya başlanan 2024 OTDK’nin farklı ve benzer yönlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır. 2024 OTDK’nin içindekiler kısmı 2023 OTDK ile karşılaştırıldığında niceliksel açıdan daha sınırlı bir kapsama sahip olmakla birlikte, içerdiği konuların derinliği, kapsamı ve analitik yapısı bakımından daha nitelikli bir içeriğe sahiptir. Bu durum,

çalışmanın yüzeysel bir genişlikten ziyade, belirli konular üzerinde daha ayrıntılı ve kapsamlı bir analiz sunma hedefini benimsediğini göstermektedir.

2023 OTDK’de, tarihsel süreçlerin hem çağ bazında hem de konu bazında birbirinden ayrıştırılarak sunulması, dönemlerin bütüncül bir şekilde algılanmasını zorlaştıran bir yapı ortaya çıkarmıştır. Bu durum, belirli çağlara ait medeniyetlerin ve olayların bağlantılarının kurulmasını güçleştirerek, tarihsel sürekliliğin ve etkileşimin kavranmasını kısıtlamıştır. Bu eksikliklerin giderilmesi amacıyla, 2024 OTDK’de konuların çağ bazında bütünlük içinde ele alınmasına öncelik verilmiş; böylece aynı tarihsel dönemde varlık gösteren medeniyetlerin karşılıklı ilişkilerinin daha net bir şekilde anlaşılmasına olanak tanıdığı tespit edilmiştir. Kaçmaz ve Toptaş’ın (2025) 2023 ve 2024 (Maarif Modeli) ortaöğretim tarih dersi öğretim programlarının Eski Çağ Tarihi bağlamında karşılaştırmalı olarak inceledikleri çalışmada, 2024 programında söz konusu konunun daha kapsamlı ele alındığı ve öğrencilerin tarihsel süreçleri daha derinlemesine kavramalarının amaçlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, 2024 programında Eski Çağ tarihinin tek bir üniteye toplanması ve ilgili kazanımların daha belirgin hâle getirilmesinin, öğrencilerin konuları bütüncül bir perspektifle kavramalarına katkı sağlayacağı vurgulanmıştır. Yeşilbaş (2024) yürüttüğü çalışmada ders kitabındaki ünitelerin öğrencilerin daha derinlemesine bilgi edinmelerini ve analiz yapma becerilerini geliştirmeyi amaçladığını tespit etmiştir. Bu yönüyle söz konusu araştırmanın bulguları, mevcut çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Bu bağlamda, tarih öğretiminde bilgi aktarımı odaklı geleneksel yaklaşımdan, öğrencilerin analitik düşünme, tarihsel sorgulama ve problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik beceri temelli öğretim modeline geçiş yapıldığı gözlemlenmiştir. Beceri temelli öğretimin etkili bir biçimde uygulanabilmesi için öğretim programında sadeleştirmeye gidilmiş; bunun yanı sıra, tarihsel olayların yalnızca siyasi boyutlarıyla ele alınması yerine, insan merkezli sosyal tarih konularına ağırlık verilerek, bireyin tarihsel süreç içerisindeki rolünün ve toplumsal dinamiklerin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Ocak ve Tunç-Toptaş (2025) 2024 ortaöğretim tarih dersi öğretim programını değerlendirdikleri çalışmalarında, tarih dersinin ve tarihsel olayların sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla çok yönlü bir olgu olarak öğrencilere kavratılmaya çalışıldığını, öğrencilerin bu boyutları dinamik biçimde analiz ederek olayların etkilerini geniş ve uzun vadeli bir perspektifle değerlendirebilmelerinin amaçlandığını vurgulamışlardır. Nitekim Tunç (2025) da gerçekleştirdiği çalışmada benzer bulgulara ulaşmıştır.

2024 OTDK’de öne çıkan en önemli yeniliklerden biri de dijitalleşme sürecinin ders kitaplarına yansıtılması ve bu bağlamda eğitim-öğretim süreçlerinde teknolojinin etkin kullanımına yönelik bir dönüşümün gerçekleştirilmiş olmasıdır. Eğitimde dijital entegrasyonun artırılması amacıyla, her üniteye öğrencilere sunulan çeşitli dijital içerikleri aracılığıyla, öğrencilerin çağımızın en önemli bilgi kaynaklarından biri olan internet ve teknolojiyi bilinçli, etkili ve akademik bir çerçevede kullanmalarını sağlamak hedeflenmiştir. Bu kapsamda, yalnızca dijital etkinliklerle sınırlı kalınmamış; aynı zamanda bilimsel metinler, interaktif müze gezileri, arşiv belgeleri ve belgesel kesitleri gibi çok yönlü dijital materyallerin de ders içeriklerine entegre edilmesi sağlanmıştır. Bu sayede öğrencilerin, tarihsel ve kültürel unsurları geleneksel öğrenme yöntemlerinden farklı olarak deneyimleyerek, eleştirel bir perspektifle çoklu medya araçları vasıtasıyla etkileşime girmeleri hedeflenmiştir. Böylece öğrencilerin yalnızca teknolojiyi pasif bir şekilde tüketen bireyler olmaktan çıkıp bilgiyi üreten, analiz eden ve teknolojiyi bilinçli bir şekilde kullanan bireyler olarak yetişmelerine katkı sunulması amaçlanmaktadır. Tunç (2025) 2018 tarih dersi öğretim programı ile 2024 programını karşılaştırmalı olarak değerlendirdiği çalışmasında, 2024 programında dijital tarihe yönelik içeriklerin bulunduğunu ortaya koymuş ve bu doğrultuda öğretme-öğrenme süreçlerinde çevrim içi ortamların kullanımının gerekliliğini vurgulamıştır. Benzer şekilde bu araştırmada incelenen ünitelerde de dijital materyallerin yer aldığı tespit edilmiştir.

2024 OTDK’de, ölçme-değerlendirme süreçlerinin 2023 OTDK’ye kıyasla daha çağdaş, kapsayıcı ve çok boyutlu bir yaklaşımla ele alındığı gözlemlenmiştir. Geleneksel sonuç odaklı değerlendirme yöntemlerinin ötesine geçilerek, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını teşvik eden süreç içerisinde değerlendirme uygulamalarına daha fazla ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, öz değerlendirme ve akran değerlendirmesi gibi çağdaş ölçme-değerlendirme yaklaşımlarına yer verilerek, öğrencilerin yalnızca öğretmen geri bildirimleriyle yönlendirilmesi

yerine, kendi öğrenme süreçlerini analiz etmeleri ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeleri de amaçlanmıştır. Kaçmaz ve Toptaş (2025) gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda, 2024 programında öğrencilerin performanslarının farklı değerlendirme yöntemleriyle ölçüldüğünü, öz değerlendirme, akran değerlendirmesi ve grup değerlendirmesi gibi uygulamalar aracılığıyla öğrencilerin öğrenme sürecine etkin biçimde katılımlarının amaçlandığını tespit etmişlerdir. Benzer şekilde, Yeşilbaş (2024) da ders kitabında yer alan etkinliklerin öğrencilerin tarihsel olayları öğrenmelerinin yanı sıra bu olayları analiz etme, yorumlama ve değerlendirme becerileri kazanmalarına imkân sağladığını ortaya koymuştur. Bu bulgular, mevcut araştırmanın sonuçlarıyla uyum göstermektedir.

2023 OTDK'deki ünite sayılarının yeni Maarif Modeline göre hazırlanan 2024 OTDK'de yarıya indiği ve yeni programda kazanım ifadesinin yerine öğrenme çıktısı ifadesinin kullanıldığı da tespit edilmiştir. Bununla beraber ünite sayılarında olduğu gibi öğrenme çıktılarında da sayının yarıdan fazla azaldığı gözlemlenmiştir. Yine ünite dersinde verilmesi amaçlanan kazanım sayısı ile işlenecek ders süresi arasındaki oranın paralel olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca 2024 Maarif Yüzyılı Öğretim Programında yapısıyla öğretim programlarının tamamlayıcısı ve destekleyicisi olması amacıyla “*okul temelli planlama*” başlığı altında bir maddenin ünite olmamasına karşın üniteler kısmına eklendiği görülmüştür.

Sonuç olarak, 2024 OTDK'de benimsenen çağdaş ölçme-değerlendirme yaklaşımı, öğrencilerin süreç odaklı, öz düzenlemeye dayalı ve işbirlikçi öğrenme deneyimlerine vurgu yaparak, onları yalnızca bilgiye erişen bireyler olmaktan çıkarıp, öğrenme sürecini yöneten ve yönlendiren bireyler hâline getirmeyi amaçlayan yenilikçi bir eğitim anlayışına işaret etmektedir.

Araştırmanın sonuçları göz önüne alınarak oluşturulan bazı öneriler bulunmaktadır:

- 2024 Tarih Öğretim Programı, bilgi aktarımı temelli geleneksel anlayış yerine analitik düşünme, tarihsel sorgulama ve problem çözme becerilerini esas alan öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimsemektedir. Ancak 9. sınıf tarih dersinin haftalık ders saatlerinin sınırlı olması, bu yaklaşımın öngördüğü etkinliklerin etkili biçimde uygulanmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle ders saatlerinin artırılması veya etkinliklerin daha kısa ve uygulanabilir biçimde yeniden düzenlenmesi önerilmektedir.
- 2024 Tarih Öğretim Programı'nda Türk tarihine ilişkin içeriklerin çağ temelli sunumu sürdürülmekle birlikte, tarihsel süreklilik, kültürel miras ve tematik bütünlük gibi kavramların daha belirgin ve sistematik biçimde vurgulanması programın bütüncül niteliğini güçlendirebilir.
- 2024 Tarih Dersi Öğretim Programı'nda dijital tarih uygulamalarına belirgin ölçüde önem atfedildiği görülmektedir. Bu doğrultuda, dijital tarih yaklaşımının etkin biçimde hayata geçirilebilmesi için eğitim kurumlarında gerekli teknolojik altyapının oluşturulmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.
- 2024 Tarih Öğretim Programı'nın bütüncül yaklaşımı, öğrenci merkezli yapısı ve dijital unsurların entegrasyonuna verdiği önem olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak öğretmenlerin söz konusu modeli uygulama sürecinde karşılaşılabilecekleri güçlükler dikkate alınarak hizmet içi eğitimlerin artırılması ve programın uygun öğretim materyalleriyle desteklenmesi gerekmektedir.
- Çalışma sadece 9. sınıf ders kitaplarıyla sınırlı kaldığı için, 10. 11. ve 12. sınıf tarih ders kitaplarının da yeni öğretim programı bağlamında benzer biçimde karşılaştırmalı olarak incelenmesi önerilmektedir.
- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan 2024 Tarih Dersi Öğretim Programı'nın etkin uygulanmasında öğretmenler belirleyici bir role sahiptir. Bu nedenle uygulama sürecinde öğretmenlerden düzenli geri bildirim alınması, programın işlevselliğini artırarak olası sorunların giderilmesinde önemli ölçüde katkı sağlayabilir.
- 2024 Tarih Öğretim Programı'nın etkili uygulanabilmesi için öğretmenlerin yetiştirilme süreçlerine yönelik formasyon eğitimlerinin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, formasyon programlarının içerik ve kapsamının öğretmen adaylarının alan

yeterliklerini ve güncel pedagojik yaklaşımlara hâkimiyetlerini güçlendirecek şekilde yapılandırılması önem taşımaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Çalışmada her iki yazarın da %50 oranında katkısı mevcuttur.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederiz.

Kaynaklar

- Akay-Şahin, M. ve Açıklan, M. (2023). Türkiye'deki Ortaöğretim Tarih ve Sosyal Bilimler Ders Kitaplarında Kadın Şahsiyetler. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 6(1), 92-122. <https://doi.org/10.33708/ktc.1250084>
- Akbaba, B. (2016). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarındaki vatandaş yetiştirme politikalarında tarih yazımı ve öğretiminin işlevi. *Türk Yurdu*, 36(341), 47-51.
- Akbaba, B. (2019). 2017 Ortaöğretim tarih dersi 9-11 öğretim programında yer alan "Ders kitabı yazımında dikkat edilmesi gereken hususlar"ın 9.sınıf tarih ders kitabındaki yansımaları. *Turkish History Education Journal*, 8(1), 1-26. <https://doi.org/10.17497/tuhed.462950>
- Aktekin, S., ve Ceylan, D. (2012) 9. sınıf yeni tarih dersi öğretim programı ile ilgili öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(194), 253-268.
- Akyüz, Y. (2006). Türkiye'de öğretmen yetiştirmenin 160. yılında Darülmualimîn'in ilk yıllarına toplu ve yeni bir bakış. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (20), 17-58. https://doi.org/10.1501/OTAM_0000000532
- Akyüz, Y. (2013). *Türk eğitim tarihi M.Ö.1000-M.S.2013*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alaca E. (2017a). Cumhuriyet dönemi lise tarih ders kitapları üzerine bir değerlendirme. *International Online Journal of Educational Sciences* 9(4). <https://doi.org/10.15345/IOJES.2017.04.008>
- Alaca, E. (2017b). Sosyal bilgiler ders kitapları üzerine bir değerlendirme. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 6(18), 759-786.
- Alaslan F., Şimşek A. ve Çamdeviren Ş. (2012), Türk maarif (eğitim) şuralarında tarih eğitimi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 2(2), 189-225. <https://doi.org/10.23863/kalem.2017.17>
- Aydın İ. (1997), *Türkiye'de ders kitapları ve tarih ders programı (Ön Rapor)*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Aydın, E. (2017). Türkçe dersi öğretim programlarının (2015 ve 2017) değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 12(28), 41-66. <http://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12476>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak-Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F., (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 20. Baskı, Pegem Akademi.
- Boyko, S. (2011). Türkiye'de 1939-1945 yıllarında tarih öğretim programları ve tarih ders kitaplarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(21), 157-181.

- Bozkaya, H. (2021). 1953 tarihli Köy Enstitüleri ve Öğretmen Okulları programında sosyal bilgiler. *EKEV Akademi Dergisi*, (88), 179-198.
- Candan, A. S. (2023). Tarih öğretmenlerinin lise tarih ders kitaplarına ilişkin görüşleri (Karabük örneği). *Bartın University Journal of Educational Research*, 7(1), 1-20.
- Çapa, M. (2002). Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarih öğretimi. *Atatürk Yolu Dergisi*, 8(29), 39-55.
- Çencen, N. (2017). 1980'lerde tarih eğitimi. A. Şimşek (Ed.), *Türkiye'de Tarih Eğitimi* içinde (ss. 253-268). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çimen-Aratemur, C. Ve Bayhan, S. (2018). Değişen ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*, 36, 72-102.
- Demir, S. ve Demir, A. (2012). Türkiye'de yeni lise öğretim programları: Sorunlar beklentiler ve öneriler. *İlköğretim Online*, 11(1), 36-50.
- Demircioğlu, E. (2014). *10. ve 11. sınıf tarih ders kitaplarında yer alan görseller ve metinlerde toplumsal cinsiyet temsiliyle ilgili tarih öğretmenlerinin görüşleri (Trabzon örneği)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Demircioğlu, İ. H. (2008). Türkiye'de tarih eğitiminin tarihi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 6(12), 431-450.
- Demircioğlu, İ. H. (2010). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ. H. (2012). Osmanlı Devleti'nde tarih yazımının tarih öğretimi üzerine etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(193), 115-125.
- Demircioğlu, İ. H. (2014). Türkiye'de tarih eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Yeni Türkiye*, (59), 1176-1186.
- Dere, İ., ve Ülker, A. B. (2022). Lise tarih ders kitaplarında tarihi şahsiyetler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 921-956. <https://doi.org/10.17152/gefad.925359>
- Doğan, İ. (2018). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Erbuyurucu, Z. C. ve Deniz, L. (2024). Sosyal bilgiler ders kitaplarında toplumsal cinsiyetin temsili: İstanbul sözleşmesi öncesi ve sonrası. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 8(3), 896-928. <https://doi.org/10.34056/aujef.1230377>
- Erkan, S., ve Çoban, A. (2018). Değerler açısından tarih öğretim programları ve ders kitaplarının incelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 7(21), 771-789.
- Gezer, M., Şahin, İ., Öner Sünkür, M. ve Meral, E. (2014). 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi kazanımlarının revize edilmiş Bloom Taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 3(1), 433-455.
- Gümüšoğlu, F. (2016). Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4), 39-50.
- Irmak, D. N., ve Filiz, S. (2024). Ortaöğretim tarih ders kitaplarının milli kimlik açısından incelenmesi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 235-253.

- İncekara, S., ve Karatepe, A. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yeni program temelinde ders kitaplarına yönelik düşünceleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (21), 46-64.
- Kaçmaz, S., ve Toptaş, K. (2025). 2023 ve 2024 (Maarif Modeli) Ortaöğretim tarih dersi öğretim programları'nın eski çağ tarihi çerçevesinde karşılaştırılması ve incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23(2), 1604-1624. <https://doi.org/10.37217/tebd.1635192>
- Kaya, M. ve Aydın, E. (2024). 2019 Türkçe dersi öğretim programı ile 2024 Türkçe dersi öğretim programı'nın karşılaştırılması. *Harran Maarif Dergisi*, 9(1), 108-146. <https://doi.org/10.22596/hej.1482003>
- Keskin, Y. (2015). Tarih dersi öğretim programı ve ders kitaplarında değerler eğitimi. *Turkish Studies*, 10(7), 659-674. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8234>
- Kodaman, B. (1991). *Abdülhamid devri eğitim sistemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Komisyon (2023). *Ortaöğretim Tarih 9 Ders Kitabı*. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- Komisyon (2024). *Ortaöğretim Tarih 9. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları.
- Koullapis L. (2007). Türkiye'de tarih ders kitapları ve Unesco'nun önerileri. S. Özbaran (Ed.), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu* içinde (ss.273-282). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Köken N. (2002). *Cumhuriyet dönemi tarih anlayışları ve tarih eğitimi (1923-1960)*. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Köse, M. (2025). Türkiye yüzyılı maarif modeli tarih programı çerçevesinde hazırlanan 9. sınıf tarih ders kitabının kadın tarihi ve toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmesi. *Asos Journal*, 13(167), 1-23. <https://doi.org/10.29228/asos.82750>
- LeCompte, M.D., ve Goetz, J.P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52(1), 31-60.
- Merey, Z. (2010). Dünyada ve Türkiye'de tarih eğitiminin tarihsel gelişimi. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretimleri için özel öğretim yöntemleri* içinde (ss. 27-34). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma*. S. Turan (Çev.), Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Meşeci-Giorgetti, F. (2024). Cumhuriyetin yüz yıllık eğitim politikalarının görünümü. A. Şimşek (Ed.), *Tarih ve eğitime dair Cumhuriyetin 100. yılı konuşmaları* içinde (ss. 44-60). İstanbul: Cerrahpaşa Yayınları.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (S. Akbaba-Altun ve A. Ersoy, Çev.; 3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (1988). *XII. Millî Eğitim Şûrası*. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165252_12_sura.pdf adresinden 01.03.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Okul temelli planlama*. <https://tymm.meb.gov.tr/okul-temelli-planlama> adresinden 03.03.2025 tarihinde erişilmiştir.

- Ocak, G., ve Tunç-Toptaş, H. (2025). 21. Yüzyılda tarih eğitimi: 2024 ortaöğretim tarih dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science Research*, 14(1), 75-96.
- Özdemir, K. (2017). Tarih dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 2(4), 240-257.
- Özgür, M., ve Öztaş, S. (2023). 10. Sınıf tarih ders kitabı hakkında tarih öğretmenlerinin görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 646-669. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1285936>
- Öztürk, İ. H. (2009). *Yeni ortaöğretim tarih programları üzerine eleştirel bir inceleme*. <https://www.researchgate.net/publication/290997234> adresinden 02.03.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Patton, M. Q. (2015). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.; 3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Safran, M. (2002), Türk tarihi öğretimi ve meseleleri. *Türkler Ansiklopedisi*, C. 17, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Safran, M. (2006). *Tarih eğitimi: Makaleler ve bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Safran, M. (2009). Türkiye’de tarih öğretimi ve meseleleri. M. Demirel ve İ. Turan (Ed.), *Tarih öğretim yöntemleri içinde* (ss.8-21). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sak, R., Şahin-Sak, İ. T., Öneren-Şendil, Ç. ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Sapsağlam, Ö. (2013). Değerlendirme boyutuyla okul öncesi eğitim programları (1952-2013). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2013(1), 63-73.
- Shenton, A.K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22, 63-75.
- Şimşek A. (2013). *Geçen yüzyılda Türkiye’de tarih dersleri*. https://www.academia.edu/4264130/Geçen_Yüzyılda_Türkiye_de_Tarih_Dersleri adresinden 06.03.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Şimşek A. ve Yazıcı F. (2013). Türkiye’de tarih öğrenmenin dünü, bugünü. *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 11-32.
- Şimşek, A. (2016). Yayın kritiği: taslak tarih öğretim programı (eleştiriler-öneriler). *Turkish History Education Journal*, 5(1), 316-331. <https://doi.org/10.17497/tuhed.279924>
- Şimşek, A., ve Çakmakçı E. (2025). Cumhuriyet döneminde ilköğretim tarih ve sosyal bilgiler ders kitaplarında tarih düşüncesinin epistemolojik analizi. *History Studies* 17(1), 77-99. <https://doi.org/10.9737/historystudies.1506056>
- Tunç, V. (2025). 2018 tarih dersi öğretim programı ile 2024 tarih dersi öğretim programı üzerine bir değerlendirme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 325-350. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1611339>

- Utkugün, C. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ders kitapları hakkında görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 63-80.
<https://doi.org/10.29065/usakead.1034588>
- Yeşilbaş, H. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ortaöğretim tarih dersi öğretim programına göre hazırlanmış 9. sınıf tarih ders kitabında yer alan Orta Çağ medeniyetleri ünitesinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, T. (2018). 2007 ve 2017 tarih dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 994-1019.
- Yılmaz-Alpaslan, S. (2024). Annales ekolü çerçevesinde sosyal bilgiler ders kitaplarındaki tarih konularının incelenmesi. *EDUCATIONE*, 3(2), 133-163.
<https://doi.org/10.58650/educatione.1555610>

Extended Abstract

Introduction

With the rise of history worldwide in popularity in the 20th century, both history teaching and history textbooks were restructured. In our country, history teaching is seen as one of the most problematic areas within the education system. The primary reasons for this include inadequate educational policies and a lack of qualified educators to meet the needs of the field (Demircioğlu, 2010; Safran, 2009).

With the proclamation of the Republic, the republican cadres, who attached special importance to education in general and particularly to history courses, addressed this issue with great sensitivity. Atatürk also emphasized that in a state built upon an understanding of nationalism, history education must be shaped within this framework (Demircioğlu, 2008; Demircioğlu, 2014). With the Democratic Party coming to power in 1950, a different approach from that of the CHP administration was adopted in matters of education, and moral values were brought to the forefront (Köken, 2002). Following the 1980 coup in Turkey, a new era began in history education, and, reflecting the events leading up to the coup, a course called “*national history*” was added to the second grade of primary school (Demircioğlu, 2008). Although the behavioral approach was abandoned with the reform made in 2011, the general dissatisfaction with the education system once again brought programmatic changes to the agenda. In this context, the draft curriculum prepared in 2017 remained in effect in 2018 as well (Yıldırım, 2018). Finally, in 2024, a new curriculum entitled “*The Century of Education*” was published.

Method

This study, which aimed to examine the 2023 and 2024 9th-grade secondary school history textbooks in terms of units, employed the document review method, a qualitative research method. The study material consisted of 9th-grade history textbooks taught in high schools by the Ministry of National Education. For the purpose of this research, a comparative analysis of the 2023 and 2024 9th-grade history textbooks was conducted to identify similar and different themes in both books. The findings were analyzed using content analysis.

Various methods were adopted to ensure validity and reliability in the study. In this regard, data diversity was ensured through a comparative examination of two different textbooks, and a diverse data sources approach was applied within this scope (Yıldırım & Şimşek, 2016). In addition, the validity (credibility) of the study was strengthened by supporting the findings with direct quotations and tabular applications (Patton, 2015). To ensure the reliability (consistency) of the research, a confirmation review was conducted among the coders during the content analysis process, and the resulting themes were presented to an external researcher for opinion. In addition, the data collection and analysis processes, and the conceptual framework used in the analysis, were explained in detail (LeCompte & Goetz, 1982; Shenton, 2004; Sak et al., 2021). Codings performed within the scope of content analysis were applied separately by the researcher and an independent researcher who is a field expert. Subsequently, the level of agreement between coders was calculated using the reliability formula $[\text{Consensus} / (\text{Consensus} + \text{Disagreement}) \times 100]$ developed by Miles and Huberman (2019). According to this formula, an intercoder agreement rate above 70% indicates the reliability of the coding. The rate of 82.29 $(860/1045 \times 100)$ obtained as a result of the applied formula indicates a high level of reliability of the study. After this stage, the researchers continued coding the remaining study within the same framework.

Findings

In this section, the 2023 and 2024 History Course 9th Grade Textbooks were examined and compared in terms of their similarities and differences. When Table 1 is examined, it is seen that there

are 6 units in the 2023 OTDK: “*History and Time, Early Humanity, World in the Middle Ages, Turkish World in the Early and Middle Ages, Birth of Islamic Civilization, Acceptance of Islam by Turks and First Turkish Islamic States*”. When we look at Table 2, we see that the textbook prepared according to the 2024 Secondary Education History Course Curriculum includes the units “*History in the Construction Process of the Past, Ancient Civilizations, Medieval Civilizations*”. It is also possible to say that the number of units has been reduced with the new program. In particular, it is seen that the new program includes content aimed at helping students understand the characteristics and methodology of history in the unit “*History in the Construction Process of the Past*”.

When Table 3 is examined, the highest number of learning outcomes is given in the unit “*The Early Periods of Humanity*”. This theme is followed by “*The Turkish World in the Early and Middle Ages*”, “*The Birth of Islamic Civilization*” and “*The Adoption of Islam by Turks and the First Turkish Islamic States*” with 5 objectives, “*The World in the Middle Ages*” with 4 objectives, and “*History and Time*” with 3 objectives. Along with this, the total number of achievements in the 2023 OTDK is stated as 28. When looking at the lesson duration and ratios of the units, it has been determined that they are parallel to the number of achievements.

Conclusion, Discussion and Recommendations

This research aims to identify the differences and similarities between the 2023 OTDK and the 2024 OTDK, which started to be used in the 2024-2025 academic year in line with the Turkish Century Education Model. The following results were reached in the research. While the table of contents of the 2024 OTDK is quantitatively more limited in scope compared to the 2023 OTDK, it has a more qualified content in terms of the depth, scope and analytical structure of the topics covered. This shows that the study aims to provide a more detailed and comprehensive analysis on specific topics rather than a superficial breadth.

In the 2023 OTDK, the disaggregated presentation of historical processes by both era and topic created a structure that made it difficult to understand periods holistically. This made it difficult to establish connections between civilizations and events from specific eras, limiting the understanding of historical continuity and interaction. To address these shortcomings, the 2024 OTDK prioritized addressing topics holistically across eras. This, in turn, allowed for a clearer understanding of the interrelationships between civilizations that existed within the same historical period. In his study, Yeşilbaş (2024) determined that the units in the textbook aimed to help students acquire more in-depth knowledge and develop their analytical skills. In this respect, the findings of the study are parallel to the results of the current study. Ocak and Tunç-Toptaş (2025) In their study evaluating the 2024 secondary education history curriculum, they emphasized that the history course and historical events are taught to students as multifaceted phenomena with social, economic, and cultural dimensions, and that the aim is for students to analyze these dimensions dynamically and evaluate the effects of events from a broad and long-term perspective. Indeed, Tunç (2025) also reached similar findings in his study.

In conclusion, the contemporary assessment and evaluation approach adopted in the 2024 OTDK points to an innovative educational approach that emphasizes process-oriented, self-regulated, and collaborative learning experiences, aiming to transform students from mere accessors of information into individuals who manage and direct the learning process.

Some recommendations are based on the results of the research:

- Although the program continues to present Turkish history through a period-based structure, emphasizing concepts such as historical continuity, cultural heritage, and thematic coherence in a more explicit and systematic manner could strengthen its holistic character.
- Teachers are crucial to the effective implementation of the 2024 History Curriculum; therefore, regular teacher feedback can help improve the program and address potential issues.